

RETNINGSLINJER MOT SEKSUELL TRAKASSERING OG OVERGREP I IDRETTE

(Vedtatt av Idrettsstyret i september 2010)

Seksuelle overgrep og seksuell trakassering er *totalt uforenlig med idrettens verdier.*

Det er *nulltoleranse* for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming i norsk idrett. Det er et viktig mål *å utvikle toleranse og forståelse og å skape erkjennelse* av menneskers likeverd for å unngå diskriminering, trakassering og hets.

Alle i idretten bør jobbe for *å etablere trygge miljøer og en trygg atmosfære* for både barn, unge og voksne. Voksne må *respektere* utøvernes personlige rom og *aldri overskride* grensene for akseptabel oppførsel.

Med seksuell trakassering menes *uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer.*

Med seksuelle overgrep menes *å lure eller påtvinge et annet menneske seksualitet som det ikke ønsker, eller er utviklingsmessig i stand til å gi sitt samtykke til.*

Følgende retningslinjer gjelder i hele norsk idrett:

1. Behandle alle med respekt, og avstå fra alle former for kommunikasjon, handling eller behandling som kan oppleves som krenkende.
2. Unngå berøringer som kan oppleves som uønsket.
3. Unngå alle former for verbal intimitet som kan oppleves som seksuelt ladet.
4. Unngå uttrykk, vitser og meninger som omhandler utøvers kjønn eller seksuelle orientering på en negativ måte.
5. Tilstrebe å ha begge kjønn representert i støtteapparatet.
6. Unngå kontakt med utøvere i private rom uten at det er flere til stede eller det er avtalt med foresatte eller idrettsledelsen.
7. Vise respekt for utøverens, trenerens og lederens privatliv.
8. Unngå doble relasjoner. Dersom et gjensidig forhold etableres bør situasjonen tas opp og avklares åpent i miljøet.
9. Ikke tilby noe form for motytelse i den hensikt å forlange eller forvente seksuelle tjenester i retur.
10. Gripe inn og varsle dersom man opplever brudd på disse retningslinjene.

Støtteapparatet (trenere, ledere, tillitsvalgte, funksjonærer, dommere, foreldre mfl.) har hovedansvar for at retningslinjene gjøres kjent og overholdes i organisasjonen/idrettsmiljøet.

For mer informasjon om bakgrunn, fakta, forebygging og oppfølging vises det til informasjon om temaet seksuell trakassering og seksuelle overgrep i idretten på www.idrett.no

NORGES
IDRETTSFORBUND

INFORMASJON OM OG RETNINGSLINJER MOT
**SEKSUELL TRAKASSERING
OG OVERGREP I IDRETTE**

NORGES IDRETTFORBUND OG OLYMPISKE OG PARALYMPISKE KOMITÉ

INNHOLDSFORTEGNELSE

Retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep i idretten	/ 4
Innledning	/ 5
Seksuell trakassering og overgrep i idretten	/ 6
Formål, mål og verdier	
Hva er seksuell trakassering og seksuelle overgrep?	/ 7
Trakassering generelt	
Seksuell trakassering	
Seksuelle overgrep	
Grooming/bearbeiding	
Fakta – sammenhenger og vurderinger	
Forebygging av seksuell trakassering og overgrep	/ 11
Hva gjør man når seksuell trakassering og seksuelle overgrep forekommer	/ 13
Den som har mistanke om seksuelle overgrep eller seksuell trakassering	
Seksuelle overgrep	
Seksuell trakassering	

RETNINGSLINJER MOT SEKSUELL TRAKASSERING OG OVERGREP I IDRETTE

(Vedtatt av Idrettsstyret i september 2010)

Seksuelle overgrep og seksuell trakassering er *totalt uforenlig med idrettens verdier.*

Det er *nulltoleranse* for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming i norsk idrett.

Det er et viktig mål *å utvikle toleranse og forståelse og å skape erkjennelse* av menneskers likeverd for å unngå diskriminering, trakassering og hets.

Alle i idretten bør jobbe for *å etablere trygge miljøer og en trygg atmosfære* for både barn, unge og voksne. Voksne må *respekt*ere utøvernes personlige rom og *aldri overskride* grensene for akseptabel oppførsel.

Med seksuell trakassering menes *uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer.*

Med seksuelle overgrep menes *å lure eller påtvinge et annet menneske seksualitet som det ikke ønsker; eller er utviklingsmessig i stand til å gi sitt samtykke til.*

Følgende retningslinjer gjelder i hele norsk idrett:

1. Behandle alle med respekt, og avstå fra alle former for kommunikasjon, handling eller behandling som kan oppleves som krenkende.
2. Unngå berøringer som kan oppleves som uønsket.
3. Unngå alle former for verbal intimitet som kan oppleves som seksuelt ladet.
4. Unngå uttrykk, vitser og meninger som omhandler utøveres kjønn eller seksuelle orientering på en negativ måte.
5. Tilstrebe å ha begge kjønn representert i støtteapparatet.
6. Unngå kontakt med utøvere i private rom uten at det er flere til stede eller det er avtalt med foresatte eller idrettsledelsen.
7. Vis respekt for utøverens, trenerens og lederens privatliv.
8. Unngå doble relasjoner. Dersom et gjensidig forhold etableres bør situasjonen tas opp og avklares åpent i miljøet.
9. Ikke tilby noe form for motytelse i den hensikt å forlange eller forvente seksuelle tjenester i retur.
10. Gripe inn og varsle dersom man opplever brudd på disse retningslinjene.

Støtteapparatet (trenere, ledere, tillitsvalgte, funksjonærer, dommere, foreldre mfl.) har hovedansvar for at retningslinjene gjøres kjent og overholdes i organisasjonen/idrettsmiljøet.

For mer informasjon om bakgrunn, fakta, forebygging og oppfølging vises det til informasjon om temaet seksuell trakassering og seksuelle overgrep i idretten på www.idrett.no

INNLEDNING

De første *Retningslinjer mot seksuell trakassering i idretten* ble vedtatt av Idrettsstyret i 2000.

NIFs kvinneutvalg tok i 2008 initiativ til å revidere Retningslinjene og å oppdatere NIFs informasjon på området. Bakgrunnen var bl.a. ny forskning og kunnskap på feltet, justeringer til nye offentlige føringer og vedtak, konkrete saker innen idretten og NIFs innføring av politiattest i idretten.

Seksuelle overgrep og seksuell trakassering er totalt uforenlig med idrettens verdier og det er nulltoleranse for diskriminering og trakassering, uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming i norsk idrett.

Å utvikle toleranse og forståelse og å skape erkjennelse av menneskers likeverd for å unngå diskriminering, trakassering og hets er et viktig mål for norsk idrett.

De største endringene fra tidligere retningslinjer er følgende:

1. Retningslinjene er utvidet til å gjelde seksuelle overgrep.
2. Rådene og henstillinger til atferd og håndtering er blitt tydeligere.
3. Definisjoner og forklaringer, dokumentasjon, forbygging og håndtering er samlet i en veileder som utfyller og begrunner retningslinjene.
4. NIFs politikk og mål er fremkommet tydeligere.

Det har vært en omfattende involvering og kvalitetssikring av både retningslinjene og veilederen:

- NIFs kvinneutvalg 2009
- NIFs organisasjonsavdeling – juridiske vurderinger
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO)
- Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) i Agder

NIF vil takke professor Kari Fasting, Norges idrettshøgskole for et viktig og omfattende bidrag og Regionalt ressurscenter i Agder (RVTS) for mange konkrete innspill og kvalitetssikring.

En arbeidsgruppe bestående av Kari Fasting (NIH), Håvard B. Øvregård, Per Tøien og Arne Fagerlie (NIF) har utviklet de endelige dokumentene.

Oslo, september 2010

SEKSUELL TRAKASSERING OG OVERGREP I IDRETTE

Formål, mål og verdier

«En åpen og inkluderende idrett» er valgt som hovedmål for idrettspolitikken. En forutsetning for å nå dette måle er at barn, unge og voksne trives og kan føle seg trygge i idretten. Det er derfor et mål *”å utvikle toleranse, forståelse og skape erkjennelse av menneskers likeverd for å unngå diskriminering, trakassering og hets”!*

På Idrettstinget i 2007 ble det vedtatt ”Nulltoleranse for diskriminering og trakassering uansett kjønn, etnisk bakgrunn, livssyn, seksuell orientering og funksjonshemming”. Nulltoleranse innebærer at seksuell trakassering og seksuelle overgrep ikke skal forekomme. Derfor har alle organisasjonsledd i NIF et ansvar for å forebygge seksuell trakassering og seksuelle overgrep. Det er en forutsetning at både ansatte og frivillige i idretten følger retningslinjene mot seksuell trakassering og overgrep, og at mistanke om seksuell trakassering og overgrep varsles og/eller tas tak i dersom en sak skulle forekomme.

Trakassering og overgrep regnes som brudd på menneskerettighetene, og forekommer i alle land, kulturer og miljø. Det er ødeleggende for individet, men også for idretten selv som organisasjon. Derfor er det viktig å arbeide for å skape gode idrettsmiljøer enten det er på klubb-, krets- eller forbunds nivå. Alle i idretten har et felles ansvar for å identifisere og forebygge trakassering og overgrep og utvikle en idrettskultur preget av respekt og trygghet. Personer i idretten som ellers i samfunnet kan ha ulike oppfatninger av hva trakassering og overgrep er og hvordan dette kan forebygges. Særlig fordi det å vise følelser – ofte i form av kroppskontakt – når noen vinner eller taper, er en del av idretten. Det samme kan sies om kroppsberøring i forbindelse med innlæring av nye bevegelser og teknikker. Det er derfor viktig å ha åpenhet omkring temaet og å diskutere og bli enige om hvor grensene bør gå for akseptabel oppførsel, samt utvikle retningslinjer for å forebygge diskriminering, trakassering, hets og overgrep.

HVA ER SEKSUELL TRAKASSERING OG SEKSUELLE OVERGREP?

Trakassering generelt

Felles for alle former for trakassering er at oppførselen er uønsket, krenkende, truende eller plagsom for den som utsettes for dette. Plagsom eller truende atferd kan være ord eller handlinger som fører til at den som utsettes for dem føler seg krenket, redd eller på andre måter ille til mote. Dette betyr at slike opplevelser er uavhengig av om den som trakasserer gjør det med hensikt eller ikke. Dette er viktig fordi både kvinner og menn kan ha ulike oppfatninger av hva som er uønsket og krenkende.

Både likestillingsloven, diskrimineringsloven og arbeidsmiljøloven forbyr trakassering.

I lov om likestilling (§ 8) heter det at: *Trakassering på grunn av kjønn og seksuell trakassering er ikke tillatt. [...] Med seksuell trakassering menes uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den oppmerksomheten rammer. Videre heter det at arbeidsgiver og ledelsen i organisasjoner eller utdanningsinstitusjoner har ansvar for å forebygge og å søke å hindre at trakassering i strid med bestemmelser i denne loven skjer innenfor sitt ansvarsområde.²*

Dette betyr at NIF har et ansvar for å forebygge og å søke å hindre at trakassering skjer i idretten.

Seksuell trakassering

Seksuell trakassering kan være både verbal, ikke-verbal og fysisk. Verbal seksuell trakassering kan være uønskede nærgående spørsmål om kropp, klær eller privatliv, "spøk" med seksuelle undertoner, og forslag eller krav om seksuelle tjenester eller seksuelle forhold. Dette kan også være i form av uønskede telefonsamtaler, sms, eller brev med seksuelt innhold. Ikke-verbal seksuell trakassering kan for eksempel være nærgående blikk, visning av bilder eller gjenstander med seksuelle undertoner. Fysisk trakassering er for eksempel uønsket eller unødvendig kroppsberøring av seksuell karakter, slik som "plukking", det å stryke seg inntil kroppen på andre eller forsøk på å kysse eller gi kjærtegn. Felles for alle former for seksuell trakassering er at de oppleves som en krenkelse av den enkeltes personlige integritet.

Det er forskjell på flørtning og seksuell trakassering. Flørtning innebærer at oppmerksomheten er gjensidig og oppfattes positivt av begge parter, i motsetning til seksuell trakassering som er uønsket seksuell oppmerksomhet.

Seksuelle overgrep

Et overgrep vil si at et menneske krenker et annet menneskes rettigheter.³ Seksuelle overgrep vil være enhver seksuell handling utført mot noen som ikke gir, eller er i stand til å gi sitt samtykke, der handlingen medfører subjektivt ubehag, smerte, frykt eller annen opplevelse av krenkelse. Med seksuelle overgrep menes derfor å lure eller påtvinge et annet menneske seksualitet som det ikke

² Lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven), Barne- og likestillingsdepartementet. Siste endret 11.2005

³ www.wing.no/overgrep

ønsker, eller er utviklingsmessig i stand til å gi sitt samtykke til. Slike overgrep kan straffes etter straffeloven, som også definerer seksuelle overgrep i ulike alvorlighetsgrader. De mildeste former for overgrep er visning av porno eller blotting. Videre kommer "tukling"/beføling, mens de groveste overgrepene er alle former for inntrengning i kroppens hulrom. Dette defineres som voldtekt, uavhengig av om det er brukt kroppsdeler eller gjenstander. Straffeloven rammer den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd på offentlig sted, i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det, eller i nærvær av eller overfor barn under 16 år samt psykisk utviklingshemmede i alle aldre. Loven omfatter også seksuell omgang ved misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold.⁴ For å forebygge slike hendelser blant barn og mennesker med utviklingshemming, har Idrettsstyret vedtatt⁵ at alle idrettslag fra og med 1. januar 2009 plikter å innhente politiattest for personer som skal utføre oppgaver for laget som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller mennesker med utviklingshemming.⁶

Grooming/bearbeiding

Grooming/bearbeiding er et verktøy som overgriperen kan bruke for å komme i posisjon til å forgripe seg. Dette kan foregå over år, uten at den som utsettes for det registrerer at det knyttes et sterkere og sterkere bånd mellom henne/han og "overgriperen", inntil hun/han er "fanget" i ett slags nett og ute av stand til å motstå overgriperens seksuelle ønsker. Forskning har vist at dette særlig forekommer i forholdet mellom unge utøvere og noe eldre trenere, eller andre personer som utøverne stoler på og som over tid har opparbeidet en relasjon til utøveren som kan sammenliknes med et foreldre-barn-forhold.⁷

Med referanse til lov om likestilling dreier disse retningslinjene seg først og fremst om seksuell trakassering, men fordi det er flytende overganger fra seksuelle trakassering til overgrep vil alle tiltak som omfatter forebygging av seksuell trakassering også kunne forebygge seksuelle overgrep som omfattes av straffeloven.⁸

Fakta – sammenhenger og vurderinger

Seksuell trakassering og seksuelle overgrep er i de aller fleste tilfeller et uttrykk for misbruk av makt. Eksempler på maktrelasjoner i idretten vil være den makt som personer i støtteapparatet alltid vil ha overfor utøvere, ikke minst gjelder dette treneren som kan hjelpe ambisiøse unge utøvere til å nå sine idrettslige prestasjonsmål. Denne form for tillit og makt kalles ofte for ekspert- og/eller posisjonsmakt og kan misbrukes og føre til seksuell trakassering og overgrep. Det er derfor viktig at alle voksne som har kontakt med utøvere opptrer som gode rollemodeller, har en profesjonell holdning til sin rolle, sitt ansvar og hvor grensene går for "akseptabel" atferd. Dette gjelder også forholdet utøverne i mellom. Seksuell trakassering må betraktes som et kollektivt strukturelt og kulturelt problem, og ikke som et individuelt problem. Forekomsten av seksuell trakassering sier noe om miljøet i en klubb og/eller forbund, og bryter med idrettens grunnleggende verdier. Åpenhet og synliggjøring av problemet og bevisstgjøring om hvilke konsekvenser seksuell trakassering kan få for dem som utsettes for dette, for miljøet og for klubben og idretten som organisasjon er derfor viktig.

⁴ Straffeloven, 19 kapittel: Seksualforbrytelse.

⁵ Med hjemmel i strafferegistreringsforskriften § 12 nr 4.

⁶ NIF (2008) Innhentning og håndtering av politiattester – Veileder for idrettslag | Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite. Oslo: Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite.

⁷ Brackenkedge, C. H. (1997) "He owned me basically", Women's experience of sexual abuse in sport. *International Review for the Sociology of Sports*, 32(2), 115-130.

⁸ Dette vil i praksis være politisaker, som håndteres av politiet og ikke av idrettens egne organer (se afsnittet om hvordan saker bør håndteres)

Forskning viser også at det er mindre trakassering i miljøer hvor det er omtrent like mange kvinner som menn, enn i miljøer som er dominert av ett kjønn.

Undersøkelser både i Norge og utlandet tyder på at seksuell trakassering forekommer i alle idretter og på alle nivåer. Utøvere utsettes for trakassering omtrent like ofte fra andre utøvere som fra personer i støtteapparat/ledelse. Både kvinner og menn utsettes for trakassering og overgrep, fra begge kjønn. Studier viser at seksuell trakassering er noe som først og fremst jenter og kvinner utsettes for av menn.⁹ Man antar imidlertid at både når det gjelder seksuell trakassering og seksuelle overgrep er det store mørketall, ikke minst for gutter. Forskning viser at risikoen for å bli utsatt for dette er større i organisasjoner og på arbeidsplasser hvor man ikke har noen forebyggingsstrategi, hvor overgriperen er veldig motivert og utøveren veldig sårbar. Nyere forskning viser også at ungdom under 18 år står for hele 30 prosent av alle seksuelle overgrep mot barn.

Seksuell trakassering og overgrep synes særlig å forekomme i garderobes, i/på idrettsanlegg, på reiser, i treners hjem eller bil og ved sosiale arrangementer. I sosiale sammenhenger er det først og fremst når det er alkohol med i bildet at seksuell trakassering og overgrep kan skje.

Konsekvensene av seksuell trakassering og overgrep kan være svært alvorlige, både for utøver, klubb og forbund. Selv det som kalles lettere former for seksuell trakassering¹⁰ har vist seg å kunne ha store konsekvenser for utøvere, også flere år etter opplevelsen. Ikke minst når det gjelder utøvernes egen helse. Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer vold og overgrep som et folkehelseproblem, som kan gi store vansker for dem det gjelder. Det er viktig å vite at ikke alle får store problemer etter slike hendelser, men potensielt sett er det meget skadelig. For utøvere kan slike opplevelser blant annet føre til:

- redusert konsentrasjonsevne
- søvnløshet
- angst, depresjon og fysiske stressreaksjoner
- søvnproblemer
- dårligere selvbilde og selvtillit blant annet når det gjelder egne idrettsprestasjoner
- gå ut over jobben/treningen
- negative effekter på andre klubbmedlemmer og familieliv
- vansker med å kunne stole på andre
- vansker med nærhet
- ødelagt trener–utøver-forhold
- slutter med idrett
- en negativ effekt på sosiale aktiviteter
- følelse av skyld og skam

9 Fasting, K. og Sundgot-Borgen J. (2000) Kvinner, Elitedrett og Seksuell Trakassering, Olympiatoppen, Kvinneprosjekt 2000. Oslo Olympiatoppen, Kulturdepartementet og Norges idrettsforbund og olympiske komite

10 Noen forfattere bruker seksuell trakassering som et overordnet begrep for kjønnstrakassering, seksuell trakassering og overgrep. Andre deler i lettere former og alvorlige former for seksuell trakassering. Lettete former for seksuell trakassering vil for eksempel kunne være verbale bemerkninger om kropp etc. Når det gjelder barn og unge hevder også enkelte psykologer at alle former for seksuell trakassering er å betrakte som et overgrep.

Det er viktig å være klar over at skyld- og skamfølelsen kan bli svært sterk i en situasjon hvor overgrep har skjedd fra trener mot utøver. Dette fordi utøveren vil strekke seg langt for å oppnå fremgang, og kan således føle at de selv er ansvarlige for overgrepene som har skjedd. Svært mange som har vært utsatt for overgrep fra en person de hadde en relasjon til opplever også store vansker med å kunne stole på sine egne vurderinger. Dette får fatale konsekvenser i samspill med andre, men også på andre av livets områder. For en idrettsutøver kan det føre til at man blir ute av stand til å fortsette.

Det sier seg selv at flere av disse reaksjonene vil kunne ha innflytelse på idrettsprestasjonen, uavhengig av hvilket nivå utøverne befinner seg på. Dette gjelder først og fremst utøvere som utsettes direkte for seksuell trakassering og overgrep, men det kan også ha samme negative effekt på utøvere som er vitne til dette. Når det gjelder idretten som organisasjon kan profilerte saker i media hvor det foreligger anmeldelse og/eller dom føre til at lag og/eller forbund får problemer med sponsorer. Slik sett kan også seksuell trakassering- og overgrepssaker få økonomiske konsekvenser for idretten.

Undersøkelser viser at det er svært få som rapporterer hendelsene når de utsettes for seksuell trakassering og overgrep. I en undersøkelse blant 25 norske kvinnelige eliteidrettsutøvere som hadde vært utsatt for seksuell trakassering, var det ingen som hadde anmeldt eller rapportert det de hadde opplevd. Flere av utøverne hadde imidlertid snakket seg imellom og lagt opp til strategier slik at man unngikk å være alene med treneren, hvis det var denne som var trakassereren.¹¹ I denne sammenhengen er det også viktig å påpeke den uheldige virkning det kan ha når både utøvere og ikke minst personer i støtteapparatet unnlater å ta opp saker som de eventuelt overværer eller har mistanke om. En forutsetning for at man skal kunne melde fra om saker er at man vet hvor man skal henvende seg og hva og hvordan man skal gjøre dette. I forarbeidet til lov om likestilling påpekes betydningen av å ha et slikt system på plass. Der heter det blant annet: Det er viktig at den som utsettes for seksuell trakassering har et sted å henvende seg med problemet. Dette vil bidra til å synliggjøre at problemet eksisterer i organisasjonen. Man må ha et system med klare og enkle rapporteringsprosesser, der klager blir behandlet raskt og diskret. Det er viktig at organisasjonen griper fatt i problemet og ikke trivialisere det, slik at den utsatte får tillit til at problemet vil bli behandlet skikkelig, og at vedkommende ikke behøver å være redd for uformelle represalier.¹² Enda viktigere er det å skape et miljø hvor seksuell trakassering ikke forekommer.

11 Fasting, K., Brackenridge, C. & Walseth, K. (2002) Consequences of Sexual Harassment in Sport. *The Journal of Sexual Aggression*, 3 (2) 37-43.

12 Ot. prop. nr 77 (2000-2001) Om lov om endringer i likestillingsloven mv. (plikt til å arbeide for likestilling, skjærping av forbudet mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn, forbud mot seksuell trakassering mv.). Det Kongelige Barne- og Familiedepartement.

FOREBYGGING AV SEKSUELL TRAKASSERING OG OVERGREP

Et åpent, godt og trygt idrettsmiljø vil i seg selv beskytte mot trakassering, og også mot falske anklager. Men det kan være vanskelig å arbeide for dette, dersom man ikke har kunnskap om hva trakassering er og hvilke konsekvenser dette kan ha for både utøver, klubb og forbund. Kunnskap om trakassering og seksuelle overgrep bør derfor inngå i utdanning av alle ledere, trenere og aktive.

En forutsetning for å bevare og styrke et godt idrettsmiljø er at ledelsen er enig om hva som karakteriserer et godt miljø. En diskusjon om hvilke holdninger og verdier som skal prege et lag er derfor viktig. Det kan gjelde spørsmål som hvordan man skal omgås hverandre, hvilke forventninger og krav man har til foreldre, trenere og ledere, hvordan man ønsker at laget skal ledes osv. Aktuelle tema når det gjelder barn og unge kan være dusjing og bading, omgangstone barn og unge i mellom og overnatting (skal gutter og jenter sove sammen eller hver for seg på tur, og hvis så, skal voksne sove sammen med dem, og hva betyr alder i denne sammenheng?). Noen idrettslag og mange særforbund har etiske retningslinjer, skrevne eller uskrevne, men disse er først og fremst knyttet til alkohol. Det finnes imidlertid en rekke holdningsskapende tiltak i norsk idrett som også kan virke forebyggende på seksuell trakassering og overgrep. Disse gjelder mobbing, rasisme, fair play og språkbruk.¹³

Det bør også vises til NIFs retningslinjer i ansettelseskontrakter til trenere og ledere. Grensene for akseptabel atferd bør følgelig fremgå av de etiske retningslinjene, og det er viktig at dette diskuteres åpent i styret, støtteapparat og med de aktive. Etiske retningslinjer kan også kalles for leveregler og eller kjøreregler. Disse vil variere noe avhengig av den spesifikke idrettsgren, om det gjelder klubb eller forbund, og prestasjonsnivået til utøverne.

Som eksempler på slike regler som eksisterer i idretten i dag kan nevnes:

- Det nyttes aldri alkohol sammen med spillere eller på reiser til og fra landslagstiltak
- Det skal alltid være begge kjønn i støtteapparatet
- Trenerne skal ikke ha spillersamtaler på spillernes rom, men i møterom eller andre mer "offentlige" steder.
- I vår klubb sover vi sammen på sovesal når vi er på cuper – ingen voksne sover alene sammen med noen av medlemmene
- I vår klubb dusjer ikke trenere alene sammen med enkeltutøvere.
- I vår klubb er det min. 2 utøver på hver trening sammen med treneren.
- I vår klubb inviterer ikke trenere/tillitsvalgte enkeltutøvere hjem til seg uten at flere er til stede.

Ledelsen og støtteapparatet¹⁴ spiller en viktig rolle i utøverens utvikling, enten det er på klubb- eller forbunds nivå. Det er de som har et ansvar for å skape trygghet og legge forholdene til rette for helse og velferd, og for utviklingen av utøverens uavhengighet. Utøvere bør bli bevisst på sine egne grenser (bevisstgjøring) og være i stand til å vise omverdenen hvor grensene går (synliggjøring), og sist men ikke minst være i stand til å stå på grensene og si fra når noen trækker over dem (forhandling). Dette er vanskelig for barn og unge, men også for unge voksne dersom de ikke befinner seg i et trygt miljø. Særlig gjelder dette dersom det er en voksen person man ser opp til, for eksempel treneren, som er i ferd med å trække over vedkommendes grenser. Voksne personer må derfor respektere utøvernes personlige rom og aldri overskride grensene for akseptabel oppførsel.

Norges idrettsforbund har vedtatt retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep som skal gjelde for alle organisasjonsledd. Ledelsen har hovedansvar for at retningslinjene gjøres kjent i organisasjonen / deres idrettsmiljø, og støtteapparatet og utøverne har ansvar for at disse overholdes.

---

¹⁴ Begrepet støtteapparat inkluderer personer fra hele støtteapparatet og eller alle voksne som er involvert i idretten

HVA GJØR MAN NÅR SEKSUELL TRAKASSERING OG SEKSUELLE OVERGREP FOREKOMMER

Den som utsettes for seksuell trakassering eller seksuelle overgrep

- Ta kontakt / søk hjelp hos en du stoler på.
- Kontakt ledelsen i klubben/idrettslaget, eventuelt idrettskretsen, særforbundet eller Idrettsforbundet.
- Kontakt Likestillings- og diskrimineringsombudet, *post@LDO.no tlf. 23157300*

Den som har mistanke om seksuelle overgrep eller seksuell trakassering

For å få et bedre idrettsmiljø og forebygge seksuell trakassering og overgrep, er det viktig at de som utsettes for dette tør å ta opp saken. Dette kan være vanskelig, ikke minst gjelder det for barn og unge. Utøvere som for eksempel utsettes for seksuell trakassering av noen i støtteapparatet kan være redd for represalier eller straff, føle usikkerhet, skam og skyld eller redsel for ikke å bli trodd. Det er derfor viktig å presisere at dersom noen i idretten har mistanke om seksuell trakassering eller seksuelle overgrep bør man varsle om dette, enten man er forelder, del av støtteapparatet eller utøver. For unge utøvere er det ofte lettere å snakke med en annen person enn selv direkte konfrontere den som har en atferd som oppleves som trakassering.

Seksuelle overgrep

1. Dersom man oppdager eller mistenker at noen utsettes for seksuelle overgrep bør mistanken fremmes for klubbens ledelse. Det er ledelsens oppgave å vurdere om den mistenkte skal anmeldes til politiet og om det skal iverksettes annen oppfølging, f.eks. oppsigelse, fratakelse av oppgaver, idrettslige sanksjoner. Beslutningen har store konsekvenser for den mistenkte og den som kan ha blitt utsatt for overgrep. Derfor er det naturlig at den treffes av klubbledelsen som har det formelle ansvaret for klubben.
2. Hvis ledelsen, etter grundige overveielser – og gjerne i samarbeid med den personen som nærer mistanken – mener at mistanken er ubegrunnet, må man beslutte å ikke foreta seg ytterligere i saken og forsøke å stoppe eventuell sladder og ryktedannelse.
3. Finner ledelsen mistanken begrunnet, hører saken ikke lenger hjemme hos klubbledelsen. Dersom mistanken gjelder overgrep mot mindreårige bør de foresatte straks informeres og bør sammen med klubbledelsen bli enige om å anmelde saken til politiet. Det er politiet som gjennom avhør og undersøkelser vurderer saken. Klubbens ledelse skal ikke selv opptre som etterforskere. Det kan likevel være viktig å følge opp slike saker internt i klubb/eller forbund også under en eventuell rettssak, for å "ta vare på" andre medlemmer både i støtteapparat og blant utøvere. Klubben må også vurdere om saken skal anmeldes for idrettens egne domsorgan.
4. Ledelsen må sørge for at taushetsplikten overholdes. Dette gjelder både i forhold til den som opplever seksuell overgrep og den som blir beskyldt for slik oppførsel, samt i forhold til mulige sanksjoner.

Seksuell trakassering

1. Dersom man oppdager eller mistenker at noen utsettes for seksuell trakassering bør mistanken fremmes for klubbens ledelse. Det er ledelsens ansvar å forebygge og å søke å hindre at seksuell trakassering foregår i klubben.
2. Hvis ledelsen, etter overveielser - og gjerne i samarbeid med den personen som nærer mistanken - mener at mistanken er ubegrunnet, må man beslutte å ikke foreta seg ytterligere i saken og forsøke å stoppe eventuell sladder og ryktedannelse.
3. Finner ledelsen mistanken begrunnet, må den agere. Hvilken prosedyre eller fremgangsmåte som velges, vil være avhengig av sakens karakter. Ledelsen bør uansett avholde separate møter med begge parter. Avhengig av utfallet av samtalene, må ledelsen vurdere om den skal iverksette eventuelle reaksjoner mot vedkommende, for eksempel oppsigelse, fratakelse av oppgaver, idrettslige sanksjoner. Beslutningen kan ha store konsekvenser for den mistenkte og den som opplever å ha vært utsatt for seksuell trakassering. Derfor er det naturlig at beslutningen treffes av styret i laget som har det formelle ansvaret.
4. Ledelsen må sørge for at taushetsplikten overholdes. Dette gjelder både overfor den som opplever seksuell trakassering og den som blir beskyldt for slik oppførsel. Ledelsen har også taushetsplikt når det gjelder mulige sanksjoner.

